ලංකාදීප
2021 මැයි මස 9 වැනිදා ඉරිදා

නක්සලාව

ගසක කතාව

ඉන්දියාවෙන් ලංකාවට ආ බත් ගස

බත් වෙනුවට හිඟෙන හොඳම ආදේශකය කොස් යැයි කීවොත්, දෙසෙරෙක් නොසිතාම බව එය අනුමත කරනු ඇත. ඊට හේතුව වන්නේ මෙහි ඇති පෝෂණ ගුණයයි. වර්ධන අවධියට අනුකූලව මැල්ලුම් පොලොස්, ඇඹුල් පොලොස්, කිරි කොස් මාලුව, කොස් වැංජනය ආදී වශයෙන් සකස කළ ආහාරයට ගත හැකි නිසා "බත් ගස" යනුවෙන් ද හැඳින්වේ. එමෙන්ම ද නොව එළුඑවන් ලෙස මෙන් ම ප්‍රතිජ පලතුරක් ද වේ.

උද්භිද විද්‍යාත්මකව Artocarpus heterophyllus Lam යන නමින් මෙම ගාකය හැඳින්වේ. මෝරේසියේ කුලයට අයත් ද්විබීජ පත්‍රී බහුවාර්ෂික ගාකයකි. ආයුර්වේද සාහිත්‍යයේ ඉතා වැදගත් පුස්තකයක් වන්නේ සාරාර්ථ සංග්‍රහයයි. කොස් ගසේ සියලුම කොටස් ඖෂධීය ගුණයෙන් යුක්ත බව එහි සඳහන් වේ. මෙහි මූල්, පොතු, කොළ, දළු, පනාමල්, පොලොස්, පැසුණු කොස්, වැළ, වරකා ආදී සියලු කොටස් විවිධ වූ රෝගයන් සඳහා පමණක් නොව අලුත් අවුරුදු නැකතට, මල්වර නැකතට ද පැැත්තන් භාවිතයට ගෙන තිබේ.

මෙහි ඉහිගසය හැරවැනි ගත වර්ෂය තරම් ඇත අතීතයකට දිව යන බව මහා වංශය පරිශීලනය කිරීමේදී පෙනී යයි. ඉන්දියානු සහ මැලේසියාවේ වනාන්තරවලින් මෙහි ව්‍යාප්තිය ආරම්භ වී ඇත.

පසු කාලයේ ඉන්දියාවේ සිට දකුණු චීනය, ශ්‍රී ලංකාව, දකුණු ආසියාතික රටවල් මෙන් ම කෙන්යාව, උගන්ඩාව, පැසිෆික්හි, මුද්‍රිසි හා මැඩගස්කර ප්‍රදේශවලට 19 වැනි ශත වර්ෂයේ දී, බුබ්ලාස, සුරිනාම්, ජැමෙයිකාව හා ඕස්ට්‍රේලියාවට ද ව්‍යාප්ත වී ඇත. කොස් වගා කිරීමේ වපසරිය අනුව ඉදිරියෙන් සිටින රටවල් අතර ශ්‍රී ලංකාව ද අයත්ය. අනෙක් රටවල් වන්නේ බංගලාදේශය, බුබ්ලාය, මියන්මාරය, ඉන්දුනීසියාව, තේපාලය, මැලේසියාව, පිලිපීනය, තායිලන්තය වැනි රටවල්ය.

මහා පරාක්‍රමබාහු රජු යේ කාලයේ මෙම ගාකයේ පැළ ලක්ෂයක් පමණ සිටුවා ව්‍යාප්ත කර ඇත. කන්ද උඩරට එළිමහන් සිරිකරුවෙකු වූ ඉංජිනේ ජානිස කරවට් හොක්ස්, කොස් සහ ලංකාවේ ජන ජීවිතය අතර තිබූ සබඳතාව පිළිබඳ විස්තරයක් ඔහුගේ කෘතියට ඇතුළත් කර තිබේ. ඉන් කොටසක් මෙසේය..

"ලංකාවාසීන් තට මෙහෙව් ප්‍රයෝජනවත් වූ මේ ගසින් බලුන්ගේ ආහාරයෙහි සැලකිය යුතු කොටසක් පිරිමැසෙන්නේය. ගස තරමක් වැඩී ගිය කල ගෙඩි හට ගනී. මේ ගෙඩි අප රටේ පැතැලි පාන් ගෙඩියක් තරමට විශාලය. පිට පැත්ත කටු සහිතය. ගෙඩිය මෙතෙ පාටට මුරුය. මේ ගෙඩියේ ඇතුළත මුළු ද, ඒ තුළ ඇට ද පිහිටා ඇත. සිංහලයෝ මේ ඇටවලට කිත්තර යයි කියති. කොස් ගෙඩි පදු කොට කපා බැළ මෙන්කොට මෙන තම්බා ගත් වෙතුවට කුස පුරා අනුභව කරති."

රොබට හොක්ස් ගේ කතාවට උදාහරණයක් කුණ්ඩසාල ප්‍රදේශයෙන් සොයා ගත හැකිය. එනම්, මෙරට සිංහල රජවංශයේ අවසන් රජු වන ශ්‍රී වීර පරාක්‍රම නරේන්ද්‍රසිංහ රජතුමා පරිභෝජනය කළ වරකා ගස, කුණ්ඩසාල ශ්‍රී වීර පරාක්‍රම නරේන්ද්‍රසිංහ රජමහා විහාරස්ථානයේ පිහිටා ඇත.

1896 දී, පමණ ලංකාවේ කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කයේ වත වගාව සමග මුලින් ම, කොස් වගාව ආරම්භ කර තිබුණත්, 1918 වසරේ දී ත්‍රීතීන් ආතර් වී ඩයස් මහතා කොස් ගස් දස ලක්ෂයක් වගා කිරීමේ ව්‍යාපාරය අරඹා එහි පෙරමුණ ගැනීමත් සමග ම නැවතත් මෙරට කොස් ගාකය සීඝ්‍රයෙන් ව්‍යාප්ත වීමට පටන් ගත්තේය.

කෙසේ වෙතත්, එද කෙත්වතු, හරකාබාන ගම් විහාර කරමින් ඉංග්‍රීසීන් හෙළ ව්‍රැවන් සමග සටන් කළේ ආහාර නිශයක් ඇති කර, ඒ මගින් හෝ පරාජය කිරීමේ අදහසිනි. එහෙත් සිංහලයෝ සටන අත හරියේ නැත. ඒ කොස් ආහාරයට තත් නිසාය. ඒ බව දැනගත් ඉංග්‍රීසීන් මෙම ගස් කපා දමන ලදී. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් දෙවන ලෝක යුද්ධ සමය වන විට, ආහාර නිශයක් පැවති අතර ඊට විසඳුමක් වශයෙන් ආතර් වී ඩයස් මහතා කොස් ගසට යළින් ජීවය ලබා දුන්නේය. ඒ අනුව කොස් ඇට සංරක්ෂණය කරමින් ගම්, නියඟ ගම්බිම ඇවිද ගොස්, මෙහි වටිනාකම ගැන කියා, ජනතාව දැනුම්වත් කළහ. ආරක්ෂා කිරීමට නීති සම්පාදනය කළේය. අඳවන් අනාවසරයෙන් කොස් ගස් කැපීම තහනම් වී ඇත්තේ ඒ නිසාය. "කොස් මාමා" යන අන්වර්ථ නාමයෙන් ද, ඔඳුන්වන ඔහු වෙනුවෙන් ආතර් වී ඩයස් නමින් කොස් ප්‍රභේදයක් නිකුත් කර ඇත.

කොස් ඉදුණු පසු වැල හා වරකා වශයෙන් මාංශලයේ මෑදු හා තද බව අනුව වර්ග දෙකක් ලෙස දක්නට ලැබේ. විවිධ වර්ග ඇතත් ඒවා සැම විටම එක හා සමාන නොවේ. ෆාර්ලෝංග්, ඕගරාම, කොන්ස්ලේ, රෝස, මේල්බූර්, ආතර් වී ඩීස්. කාෂිකර්ම දෙපාර්තමේන්තුවේ නිර්දේශිත වරගා ප්‍රභේද කිහිපයකි.

2007 වසරේ සංඛ්‍යා ලේඛන අනුව හෙක්ටයාර් 50,000 ක කොස් ගස් දක්නට ලැබුණු අතර, වාර්ෂිකව කොස් ගෙඩි මිලියන 2.4 ක පමණ සංඛ්‍යාවක් හට ගනු ලැබේ. පලතුරු ශාක අතුරින් හරි අඩක් ම, කොස් විමත් විශේෂිතවූකි. එසේ පුද්ගලයෙක් වසරකට කිලෝ ග්‍රෑම් 2.8 සිට 21.8 ක්‍රමට අතර ප්‍රමාණයක් ආහාරයට ගන්නා බව සඳහන් වේ. ගොඇ සොඹල තත්ත්වයක් පවත්වාගෙන යාමට නම්, වසරකට කිලෝ ග්‍රෑම් 40 ක ප්‍රමාණයක් වත් ආහාරයට ලබා ගත යුතු බව පෝෂණවේදීන් ගේ අදහසයි. එහෙත් කනගාටුවට කරුණ නම්, මේ තරම් කොස් තිබෙන රටේ ඉන් භාගයක් වත් එක පුද්ගලයෙක් ආහාරයට නොගැනීමයි.

වසරකට බත් පිගාන් කියකට කොස් ලබා ගත හැකි යන්න ගැන හරි හැටි සංඛ්‍යා ලේඛන තොමැති වුවත්, සොඳුන් මෝරා ඇති කිලෝ 10 ප්‍රමාණයේ ගෙඩියකින්, (අසාළ කටට ඇතුළු අතාවසාර කොටස් ඉවත් කිරීමෙන් පසු ඉතිරි වන කොස්) පස්, හය දෙනෙක් සිටින පවුලකට, කිරි හොද්ගස් සමග එක වේලක් පිරිසො ගත හැකිය.

එකිනෙකට වෙනස් ලක්ෂණ සහිත වර්ග 34 ක් පමණ ගන්හෝරුව පලතුරු බෝග පරීක්ෂණ හා සංවර්ධන ස්ථානයේ කණ්ඩූ ජාත බැැලමේ ද, තවත් විවිධ වූ දර්ශන 39 ක් පමණ හොරණ පලතුරු පරීක්ෂණ හා සංවර්ධන ආයතනයේ ජාත බැැලමේ ද, සංරක්ෂණය වෙමින් පවතී.

කොස් ගසෙහි මිනිසාට මෙන් ම සමස්ත ජීවී පද්ධතියට සිදු කරනු ලබන මෙහෙය අතිවිශාලය. ආහාර, දැව හා ඖෂධ වශයෙන් වටිනාකමක් ලබා දෙමහවට අතිරව වැඩුණු කොස් ගසක් වසරක් තුළදී මිනිසාට සැලසන සේවාව පිළිබඳ මහාචාර්ය ටී.ඒස්. දස් මහතා, මූදලින් මෙසේ තක්සේරුවක් ලබා දී ඇත. එනම්, ඔක්සිජන් නිෂ්පාදන, පස සුරැකීම්, තෙතමනය රැකදීම්, සතුන් රක්ෂණය සඳහා රුපියල් 21,000.00 බැගින් ද, පරිසර පාලනයට රුපියල් 51,000.00 ක් ද, මංගල්‍යමය ධාතු පිළියෙළ කිරීම සඳහා රුපියල් 4000 ක් ද, ඒ අනුව මුළු මූදල රුපියල් 139,000 ක් වශයෙන් මූදලමය වටිනාකමක් මිනිසාට ලබාදෙන බවය. (දලුටා ගැනීම් වේත්තක ඊ ගුණදාස මහතා විසින් 2007 වසරේ දී රචිත හෙළිය වරුණ කෘතියෙනි)

කොස්වලින් විවිධ වූ කෑම සාදු ගත හැකි බව අප කලුයුත් දන්නා කරුණකි. ඒ අනුව සම්ප්‍රදායික පොලොස් ඇඹුල්, පොලොස් සම්බෝල, පොලොස් ඕනී සම්බෝල, පොලොස් වටුනි, පොලොස් මැල්ලුම් ද වෙනුවෙන් ඒ ඒ ආකාරයට පොලොස් ලබා ගත හැකි වන අතර, කොස් කොළ පාත්‍රය, වැළ, වරකා බීම, කොස් ඉදුළු ආශ්‍රිත ආහාර අතර, සම්ප්‍රදායික කොස් මාළුව, කිරි කොස් මාළුව, කොස් තැම්බිණ, තොම්පරාදුව හා කුරු ගුම, තවීන පන්හයේ ආහාර අතර, අඳුරු රසැති කොස් මිශ්‍රණය, කොස් පිටෝසා, කොස් වඩේ, කොස් මිශ්‍ර සලාදය, කොස් සෝස්, කොස් රෝල්ස්, වරකා ස්ටූ, කොස් අච්චාරුව, කොස් පිට්ටු, කොස් කටලට්, කොස් දළු කටලට්, කොස් පපඩම්, කොස් මෝදු, කොස් කොත්තු, කොස්වලින් සාදු ගන්නා ආහාර අතර කිහිපයකි.

2000 වසරේදී හෙක්ටයාර් 48,225 ක භූමි ප්‍රමාණයක වගා කර අස්වැන්න ලෙස කොස් ගෙඩි 266,589 ක් ද, 2001 වසරේදී හෙක්ටයාර් 47,382 ක වගා කර කොස් ගෙඩි 270,027 ක් ද, 2002 වසරේදී, හෙක්ටයාර් 48,818 කින් කොස් ගෙඩි 279,926 ක් ද ලබා ගෙන ඇත.

පසො, ගෙදරදී යාන විවිධ නම්වලින් හඳුන්වන කොස් ගසෙහි අප තවමත් නිසි ප්‍රයෝජන ලබාගැන්නා බවක් පෙනෙන්නට නැත. එනම් වාරයේ දී ගස් යට වැටී අභාවයට යන ගෙඩි ප්‍රමාණයෙන් ඒ ගැන සහාය කර ගත හැකිය. තවමත් කොස් අපගේ සොහොද ප්‍රයෝජනයට ගත හැකි තව නිෂ්පාදන ගැන පරේප්ණ සිදු වෙන්නේ අවම මට්ටමින් වන අතර, ඒ ගැන මීට වඩා උනන්දු වුවහොත් අප ආර්ථිකය ශක්තිමත් කර ගැනීමට විශාල පිටුවහලක් ලැබෙන බව සහතිකය.

සූත්‍රය - ජේ.ආලෙන්ජ උදකිඳ
දෙපාර්තමේන්තුවේ හිටපු අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්
ආචාර්ය සිරිල් වික්ප්‍රසූදර, ගන්නෝරුව උද්භිද උද්‍යාන දෙපාර්තමේන්තුවේ පරේප්ණ නිලධාරි කේ.පී.එස්. සෙනෙවිරත්න යන මහත්වරුන්ට.

කුණ්ඩසාල ශ්‍රී වීර පරාක්‍රම නරේන්ද්‍රසිංහ රජතුමා විහාරස්ථානයේ පිහිටා ඇති විශාල වරකා ගස.

සටහන සහ ඡායාරූප සිසිර කුමාර බණ්ඩාර